

Sygn. akt I ACa 990/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Anna Bohdziewicz
Sędziowie :	SA Joanna Kurpierz SO del. Tomasz Ślęzak (spr.)
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 7 lutego 2013 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa R. P.

przeciwko (...) Spółdzielni (...) w R.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 17 lipca 2012 r., sygn. akt I C 248/10

1) oddała apelację;

2) zasądza od pozwanej na rzecz powoda 6642 (sześć tysięcy sześćset czterdzieści dwa) złote, w tym podatek od towarów i usług w wysokości 1242 (tysiąc dwieście czterdzieści dwa) złote, tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

I A Ca 990/12

UZASADNIENIE

Powód R. P. wniósł o pozbawienie w całości wykonalności tytułu wykonawczego – nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanego w sprawie sygn. akt II Nc 21/03/1 w dniu 20 marca 2003 roku przez Sąd Okręgowy w G. – (...), opatrzonego klauzulą wykonalności w dniu 18 września 2005 roku, rozszerzonego na powoda postanowieniem Sądu Okręgowego w G. – (...), wydanym w dniu 29 listopada 2004 roku, w sprawie o sygn. akt II Co 57/04. Ponadto powód domagał się uznania za nieważną od początku czynności prawnej polegającej na poręczeniu weksla stanowiącego

podstawę tytułu wykonawczego będącego przedmiotem niniejszego postępowania przez żonę powoda, bez wymaganej wówczas jego zgody, a także zasądzenia od pozwanej na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu powód wskazał, że w dniu 28 kwietnia 1994 roku jego żona – B. P. poręczyła weksel in blanco, stanowiący podstawę wydania tytułu wykonawczego, bez wiedzy i zgody powoda. Małżonkowie nie zawarli umowy majątkowej wyłączającej wspólność ustawową, a zatem mieli obowiązek współdziałania w zarządzie majątkiem wspólnym, a do dokonania takiej czynności prawnej potrzebna była zgoda powoda, gdyż poręczenie przekraczało zakres zwykłego zarządu majątkiem wspólnym. Nikt nie wyznaczył powodowi terminu do potwierdzenia czynności poręczenia dokonanego przez jego żonę, od którego to potwierdzenia zależała ważność tego poręczenia. Pozwem z dnia 16 kwietnia 2008 roku powód wystąpił przeciw pozwanej z powództwem o stwierdzenie nieważności czynności prawnej w postaci poręczenia dokonanego przez żonę powoda, sprawa ta zakończyła się oddaleniem powództwa z uwagi na brak interesu prawnego w rozumieniu art. 189 kpc.

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej zwrotu kosztów procesu. Pozwana wskazała, że powodowi nie przysługują przeciwko pozwanej zarzuty, które mogła wcześniej skutecznie podnosić małżonka powoda, a ponadto dokonana przez nią czynność nie stanowi czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem wspólnym. Ponadto pozwana podniosła, że wbrew twierdzeniom powoda, art. 41 § 1 krio, w brzemieniu obowiązującym w dacie dokonania poręczenia, zezwalała na zaspokojenie wierzyciela z majątku wspólnego w przypadku, gdy dłużnikiem jest tylko jeden z małżonków. Zauważyła również, że działała w dobrej wierze dostarczając towar znacznej wartości wystawcy weksla z zabezpieczeniem należności poprzez poręczenie B. P., a zgodnie z art. 38 krio jeżeli na podstawie czynności dokonanej przez małżonka bez wymaganej zgody drugiego małżonka osoba trzecia nabyła prawo, stosuje się odpowiednio przepisy o ochronie osób, które w dobrej wierze dokonały czynności prawnej. Zakwestionowała także, czy rzeczywiście udzielenie poręczenia przekraczało ramy zwykłego zarządu majątkiem wspólnym. Ponadto podniosła, że powództwo oparte na art. 840 kpc nie może prowadzić do ponownego merytorycznego rozpoznania sprawy zakończonej prawomocnym orzeczeniem.

Wyrokiem z dnia 17 lipca 2012 roku Sąd Okręgowy w Częstochowie pozbawił wykonalności, w stosunku do powoda R. P., tytuł wykonawczy w postaci nakazu zapłaty, wydanego w postępowaniu nakazowym, z dnia 20 marca 2003 roku, sygn. akt II Nc 21/03/1 przez Sąd Okręgowy w G. – (...), opatrzonego klauzulą wykonalności w dniu 18 września 2005 roku, rozszerzony na powoda postanowieniem Sądu Okręgowego w G. – (...) z dnia 19 listopada 2004 roku, sygn. akt II Co 57/04. W pozostałej części powództwo oddalił i orzekł o kosztach procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że powód R. P. i B. P. są małżeństwem. W dniu 28 kwietnia 1994 roku B. P. dokonała czynności prawnej, polegającej na poręczeniu za dług wekslowy L. P.. Poręczenie dokonane było bez wiedzy i zgody powoda. R. P. i B. P. nie zawierali majątkowych umów małżeńskich i w czasie dokonywania wymienionej czynności prawnej panował pomiędzy nimi ustrój majątkowej wspólności ustawowej. W tym okresie B. P. była zatrudniona w Urzędzie Miejskim w B., gdzie uzyskiwała wynagrodzenie w kwocie około 4 865 508,00 starych złotych, to jest 486,55 zł brutto. R. P. pozostawał w tym okresie bez pracy, wcześniej zatrudniony w był w firmie (...) w B. w charakterze ślusarza i uzyskiwał wynagrodzenie w kwocie 1 950 000,00 starych złotych, to jest 195,00 zł brutto. Małżonkowie P. zamieszkiwali w tym okresie w mieszkaniu spółdzielczym, nie posiadali majątku ani oszczędności.

Nakazem zapłaty z dnia 20 marca 2003 roku, wydanym przez Sąd Okręgowy w G. – (...) w postępowaniu nakazowym, sygn. akt II Nc 21/03/1, nakazano L. P., B. P. i S. I. aby zapłacili (...) Spółdzielni (...) – Zakładowi (...) w R. kwotę 265 049,21 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 260 803,76 zł za okres od dnia 17 lutego 2003 roku oraz od kwoty 3 030,61 zł za okres od dnia 1 marca 2003 roku i od kwoty 1 214,84 zł za okres od dnia 11 marca 2003 roku oraz kwotę 2 463,12 zł tytułem kosztów procesu, a nadto kwotę 7 215,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Powyższy nakaz zapłaty uprawomocnił się i został zaopatrzony w klauzulę wykonalności. B. P. nie wniosła zarzutów. Postanowieniem z dnia 29 listopada 2004 roku wydanym przez Sąd Okręgowy w G., (...), sygn. akt II Co 57/04 nadano temu nakazowi zapłaty klauzulę wykonalności przeciwko małżonkowi dłużniczki R. P. z ograniczeniem do majątku objętego ustawową wspólnością małżeńską. Postanowieniem z dnia 6 października

2005 roku, wydanym w sprawie sygn. akt II C 125/05/5, Sąd Okręgowy w G. odrzucił skargę B. P. o wznowienie postępowania zakończony prawomocny nakazem zapłaty z dnia 20 marca 2003 roku Sądu Okręgowego w G., sygn. akt II Nc 21/03. Postanowieniem z dnia 18 stycznia 2006 roku Sąd Apelacyjny w Katowicach w sprawie sygn. akt I ACz 2255/05 oddalił zażalenie B. P. na powyższe postanowienie.

Postanowieniem z dnia 17 sierpnia 2011 roku Sąd Apelacyjny w Katowicach oddalił zażalenie dłużnika R. P. na nadanie przeciwko niemu klauzuli wykonalności. Przeciwno powodowi R. P. nie zostało wszczęte postępowanie egzekucyjne. Z informacji nadesłanej przez Komornika przy Sądzie Rejonowym w C. wynika, że nie został mu przedstawiony tytuł wykonawczy mimo dokonania przez komornika wezwania wierzyciela do przedłożenia takiego tytułu wykonawczego.

W oparciu o te ustalenia Sąd Okręgowy uznał, że pierwszorzędne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy ma ocena czy poręczenie wekslowe dokonane przez B. P. jest czynnością przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem wspólnym i odpowiedział na to pytanie pozytywnie. Następnie, cytując art. 36 § 2 k.r.o. i art. 37 § 1 i 2 k.r.o., w brzmieniu sprzed 20 stycznia 2005 r., powołując także orzecznictwo Sądu Najwyższego wydane na tym gruncie, stwierdził, że brak wyrażenia zgody we właściwej formie przez powoda na poręczenie dokonane przez jego żonę skutkować musiało przyjęciem, iż czynność ta była nieważna. Odniósł się także Sąd pierwszej instancji do argumentów pozwanej dotyczących wykorzystania zarzutów nieważności czynności prawnej w innych postępowaniach zakończonych prawomocnie i uznał, przy okazji analizy przesłanek art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c., że wbrew stanowisku pozwanej zarzut nieważności udzielonego poręczenia wekslowego nie był przedmiotem rozpoznania w sprawie zakończonej wydaniem tytułu egzekucyjnego przeciwko małżonce powoda, a o możliwości wykorzystania zarzutu nieważności czynności prawnej w postępowaniu klauzulowym przez powoda, wypowiedział się sąd odwoławczy oddalając zażalenie na postanowienie nadające przeciwko powodowi klauzulę wykonalności. To doprowadziło Sąd Okręgowy do wniosku, że podnoszone przez powoda zarzuty musiały być rozpoznane merytorycznie, Sąd ten uznał je za skuteczne, co prowadziło do uwzględnienia powództwa w zakresie pozbawienia w stosunku do powoda klauzuli wykonalności.

Jako podstawa rozstrzygnięcia o kosztach procesu wskazane zostały: art. 100 k.p.c., przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu i art. 113 ust 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

W apelacji od tego wyroku pozwana zarzuciła

- naruszenie prawa materialnego przez: błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c. w związku z art. 787 k.p.c., w brzmieniu obowiązującym w dniu nadania klauzuli wykonalności przeciwko powodowi; brak zastosowania art. 843 § 3 k.p.c. i naruszenie art. 365 § 1 k.p.c. poprzez rozpoznanie sprawy już osądzonej;
- naruszenie przepisów proceduralnych, art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie błędnej oceny materiału dowodowego i przyjęcie, że nie doszło do wszczęcia egzekucji przeciwko powodowi, a w wypadku uznania, iż egzekucja nie została wszczęta, rozpoznanie sprawy przez sąd niewłaściwy, co jest niezgodne z art. 843 § 2 k.p.c.;
- sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego materiału dowodowego przez przyjęcie, że powodowi przysługują zarzuty z jego własnego prawa podczas gdy zarzuty te podnosił już w toczących się postępowaniach – klauzulowym i o uznanie czynności prawnej poręczenia za nieważną.

W oparciu o te zarzuty pozwana wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów postępowania lub o uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd właściwy do orzekania w sprawie.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie należy zwrócić uwagę, że pomimo sformułowania w niej zarzutu naruszenia prawa materialnego, w istocie wszystkie zarzuty apelacji odnoszą się do przepisów prawa procesowego.

W pierwszej kolejności, odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 230 k.p.c., które to zarzuty ograniczone zostały do oceny ustalenia Sądu pierwszej instancji, dotyczącego wszczęcia postępowania egzekucyjnego przeciwko powodowi, a zatem naruszenia, powołanego przy tej okazji, art. 843 § 2 k.p.c., stwierdzić należy po pierwsze, że do naruszenia tego ostatniego przepisu (który należy interpretować łącznie z art. 843 § 1 k.p.c.) nie doszło. Podstawowym argumentem jest tutaj ta okoliczność, że pozwana nie podniosła zarzutu niewłaściwości miejscowej sądu, a o takiej wyłączenie tu mowa co, w związku z treścią art. 202 k.p.c. (mającym zastosowanie w postępowaniu egzekucyjnym w oparciu o art. 13 § 2 k.p.c.), czyni już zbędnymi rozważania na temat tego czy zarzut ten byłby skuteczny. Nie ulega wątpliwości, że fakt braku doręczenia powodowi zawiadomienia o wszczęciu postępowania egzekucyjnego przeciwko niemu, co stało się podstawą zawieszenia postępowania, ujawniony został już w jego toku. Stanowi to dodatkowy argument odnoszący się do właściwości miejscowej Sądu Okręgowego w Częstochowie, wynikający z zasady trwałości właściwości sądu (art. 15 § 1 k.p.c.), która przewiduje, że sąd właściwy w chwili wniesienia pozwu pozostaje właściwy aż do ukończenia postępowania, choćby podstawy właściwości zmieniły się w toku sprawy.

Po drugie, skoro zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. został podniesiony, a przepis ten przewiduje reguły oceny wiarygodności i mocy dowodów w oparciu o zasadę swobodnej oceny dowodów, należy stwierdzić, że Sąd pierwszej instancji poczynił ustalenia faktyczne i ocenił dowody w sprawie prawidłowo, w przeważającej większości były one bezsporne, i Sąd Apelacyjny te ustalenia faktyczne akceptując uznaje za własne i czyni jednocześnie podstawą własnej oceny.

Przechodząc do tej oceny, odnoszącej się do zasadniczego zarzutu apelacji, któremu poświęcone zostało całe jej uzasadnienie, a mianowicie zarzutu naruszenia art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c. w związku z art. 787 k.p.c., należy generalnie podzielić stanowisko Sądu Okręgowego w tym zakresie. Apelująca upatruje błędu w rozstrzygnięciu tego Sądu wskazując na brak możliwości podnoszenia przez powoda w niniejszym postępowaniu zarzutów związanych z nieważnością umowy poręczenia zawartej przez żonę powoda - dłużniczkę B. P., a to w związku z toczącymi się wcześniej postępowaniami sądowymi w których powód te zarzuty mógł podnosić. Tymczasem, wbrew temu stanowisku powód skutecznie mógł podnosić zarzut nieważności czynności prawnej w postaci umowy poręczenia zawartej przez jego żonę 28 kwietnia 1998 roku, dopiero w powództwie przeciwegzekucyjnym opartym na art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c. Apelująca opiera swoje stanowisko na tym przepisie sprzed nowelizacji zawartej w ustawie z dnia 2 lipca 2004 roku, zmieniającej kodeks postępowania cywilnego z dniem 5 lutego 2005 roku oraz poglądzie Sądu Najwyższego wyrażonym w wyroku z dnia 29 czerwca 2005 roku (V CK 807/04). Tymczasem Sąd Najwyższy w tym wyroku, wydanym na gruncie obowiązującego wówczas stanu prawnego, czyli art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c. w brzmieniu sprzed 5 lutego 2005 roku uznał, że w sprawie wszczętej na skutek powództwa przewidzianego w tym przepisie, niedopuszczalne jest ponowne powołanie przez małżonka dłużnika tych zarzutów, które zgłosił już sam dłużnik w procesie poprzedzającym wydanie przeciwko niemu wyroku. Chodzi tu, co przeoczyła apelująca, o proces zakończony wydaniem wyroku przeciwko dłużnikowi czyli, w okolicznościach tej sprawy, przeciwko B. P.-żonie powoda, a więc proces zakończony wydaniem przeciwko niej nakazu zapłaty przez Sąd Okręgowy w G. w dniu 20 marca 2003 roku. W tym procesie dłużnik (B. P.) nie podniosła żadnych argumentów, zakończył się on bowiem wydaniem nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, od którego żona powoda nie wniosła zarzutów. Nie chodzi zatem (pozostając przy analizie przywołanego poglądu Sądu Najwyższego), o inne procesy, na które zwraca uwagę apelująca. Nawet jednak gdyby prześledzić te kolejne procesy sądowe, wskazywane przez pozwaną w apelacji, i odnieść wydane w nich orzeczenia do obowiązujących w ich dacie przepisów prawa, należy dojść do wniosku, że powód i tak mógł skutecznie podnosić zarzut nieważności czynności prawnej poręczenia wekslowego jego żony dopiero w postępowaniu niniejszym. Ani bowiem w postępowaniu ze skargi o wznowienie postępowania, zakończonego wydaniem nakazu zapłaty przeciwko małżonce powoda, ani w postępowaniu o ustalenie nieważności czynności prawnej - umowy poręczenia dokonanej przez B. P. bez zgody powoda (gdzie podstawą rozstrzygnięcia był brak interesu prawnego powoda), ani wreszcie w postępowaniu klauzulowym skierowanym przeciwko powodowi, zarzutów nieważności poręczenia wekslowego swojej

żony powód nie mógł skutecznie podnosić. W pierwszej z wymienionych spraw brała udział wyłącznie żona powoda wnosząc skargę o wznowienie postępowania (odrzuconą zresztą jako spóźnioną), w drugiej podstawą rozstrzygnięcia był brak interesu prawnego powoda w ustaleniu nieważności umowy poręczenia (art. 189 k.p.c.), w trzeciej natomiast powód został wyraźnie odesłany na drogę postępowania przeciwegzekucyjnego, Sąd Apelacyjny bowiem zajął wyraźne stanowisko co do możliwości badania czy stwierdzona nakazem zapłaty (o który tu chodzi) wierzytelność, pochodzi z czynności prawnej dokonanej za zgodą małżonka dłużnika, i argument powoda (w tamtej sprawie), że nie wyraził on zgody na poręczenie, nie mógł odnieść zamierzonego skutku (postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 17 sierpnia 2011 r., sygn. akt V ACz 302/11 - karta 93 akt).

W związku z tym brak było podstaw do kwestionowania przez skarżącą rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji, także na gruncie wymienionego w apelacji art. 365 § 1 k.p.c., nie zachodzi tu bowiem, podnoszony przy tej okazji, przypadek rozpoznania „sprawy już osądzonej”.

Z tych względów Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c., oddalił apelację, o kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygając w oparciu o art. 98 § 1 k.p.c., art. 122 § 1 k.p.c. i § 6 pkt 7 w związku z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.